

Datu valsts inspekcija

Elijas iela 17, Rīga, LV-1050, tālr. 67223131, e-pasts pasts@dvi.gov.lv, www.dvi.gov.lv

Rīgā

13.07.2021. Nr. 3-4.2/505-N

**Biedrībai “Latvijas Transportlīdzekļu
apdrošinātāju birojs”**
(nosūtīšanai e-adreses informācijas sistēmā)

Par kredītreitinga vērtēšanu

Datu valsts inspekcijas (turpmāk – DVI) rīcībā ir informācija par apdrošināšanas sabiedrības veikto personas datu apstrādi, sagatavojot fiziskajai personai (turpmāk – Iesniedzējs) obligātās civiltiesiskās transportlīdzekļa apdrošināšanas (turpmāk – OCTA) polises cenas piedāvājumu.

Atbilstoši DVI rīcībā esošajai informācijai, ievadot interneta vietnē www.octas.lv (turpmāk – Octas.lv) transportlīdzekļa valsts reģistrācijas numuru un transportlīdzekļa reģistrācijas apliecības numuru, datu subjekts veica OCTA polises cenas pieprasījumu. Pakalpojuma nodrošināšanai Octas.lv minētos datus nosūtīja vairākiem OCTA sistēmas dalībniekiem. Pārbaudot informāciju AS “Kredītinformācijas birojs” (turpmāk – KIB) datubāzē www.manakreditvesture.lv, Iesniedzējs konstatēja, ka apdrošināšanas sabiedrība (pirms OCTA polises cenas piedāvājuma sagatavošanas) citastarpā veikusi viņa “kredībspējas vērtēšanu”, proti, pieprasījusi no KIB datubāzes informāciju par Iesniedzēja kredītreitingu.

Nemot vērā minēto, DVI sniedz savu skaidrojumu par apdrošināšanas sabiedrības veikto personas datu apstrādi, sagatavojot Iesniedzējam OCTA polises cenas piedāvājumu un lūdz biedrību “Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs” skaidrojumu izplatīt tās biedriem.

Vispārīgās datu aizsardzības regulas¹ (turpmāk – VDAR) 5. un 6.pantā noteikti personas datu apstrādes vispārīgie noteikumi un principi, tostarp VDAR 5.panta 1.punkta “a” apakšpunkts nosaka, ka personas dati ir jāapstrādā likumīgā, godprātīgā un pārredzamā veidā (“likumīgums, godprātība un pārredzamība”), savukārt “c” apakšpunkts nosaka, ka dati ir adekvāti, atbilstīgi un ietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkos (“datu minimizēšana”). Turklāt ievērojot VDAR 5.panta 2.punktā noteikto pārskatatbildības principu, tieši pārzinim ir pienākums nodrošināt tādu personas datu apstrādes procesu, kas ļauj pierādīt, ka pārzina veiktā personas datu apstrāde ir atbilstoša datu aizsardzības normatīvā regulējuma prasībām. Savukārt saskaņā ar VDAR 6.panta 1.punktu apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no VDAR 6.panta 1.punktā minētajiem pamatojumiem. VDAR ir noteikti seši vispārīgi tiesiskie pamati: piekrišana, līguma

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa Regula Nr.2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

izpilde, juridisks pienākums, sabiedrības intereses, vitālo interešu aizsardzība un leģitīmo interešu ievērošana.

Likumīga datu apstrāde paredz, ka pārzinis atbildīgi izvēlas nolūkus, kādiem tas plāno datus apstrādāt, nepieļaujot tādu nolūku rašanos un īstenošanu, kas var nepamatoti ietekmēt datu subjekta privātumu. Par likumīgiem nolūkiem viennozīmīgi atzīstami tādi nolūki, kas sabiedrībā un normatīvajos aktos ir atzīti par samērīgiem un pieļaujamiem. Otrs būtisks likumības principa aspekts ir datu apstrādes uzsākšana tikai atbilstoša tiesiskā pamata esamības gadījumā. Līdz ar to, nodrošinot VDAR 5.panta 1.punkta "a" apakšpunktā noteiktā likumīguma principa ievērošanu, pārzinim attiecībā uz personas datu apstrādi ir jānodrošina VDAR atbilstoša tiesiskā pamata izmantošana.

DVI norāda, ka VDAR 6.panta 1.punkta "f" apakšpunkts nodrošina tiesisko pamatu personas datu apstrādei apstākļos, kad apstrāde ir vajadzīga pārziņa vai trešās personas leģitīmo interešu ievērošanai, izņemot, ja datu subjekta intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības, kurām nepieciešama personas datu aizsardzība, ir svarīgākas par šādām interesēm. Leģitīmas intereses citastarp nozīmē, ka tām ir jābūt likumīgām – īstenojamām tādā veidā, kas atbilst datu aizsardzības un citiem tiesību aktiem.

Vienlaikus norādāms, ka leģitīmās intereses pēc savas būtības ir elastīgākas par citiem VDAR 6.panta 1.punktā ietvertajiem personas datu apstrādes tiesiskajiem pamatiem un varētu tikt attiecinātas principā uz jebkuru personas datu apstrādes darbību, kam ir saprātīgs nolūks. Ņemot vērā to, ka šīs personas datu apstrādes pamats var tikt piemērots ļoti plašam pārziņa interešu lokam, tas uzliek pārzinim pienākumu rūpīgi izvērtēt, vai pārziņa intereses katrā konkrētā gadījumā prevalē pār datu subjekta interesēm uz savu personas datu aizsardzību. Līdz ar to, lai izmantotu leģitīmās intereses kā tiesisko pamatu, ir nepieciešams veikt līdzsvarošanas pārbaudi, proti, personas datu pārziņa vai trešo personu likumīgās intereses ir jāsamēro ar datu subjekta interesēm vai pamattiesībām un brīvībām. Turklāt likumīgai šī tiesiskā pamata piemērošanai ir nepieciešama trīs kumulatīvu nosacījumu pastāvēšana vienlaikus: 1) datu pārziņa vai trešo personu, kurām dati tiek atklāti, likumīgu interešu esamība; 2) vajadzība apstrādāt personas datus likumīgo interešu ievērošanai; 3) nosacījums, ka neprevalē tās personas pamattiesības un brīvības, uz kuru attiecas datu aizsardzība. Minētais nozīmē, ka nepietiek tikai ar pārziņa konstatējumu, ka personas datu apstrāde ir nepieciešama leģitīmo interešu sasniegšanai. Lai pamatotos uz VDAR 6.panta 1.punkta "f" apakšpunktu, pārzinim ir jāspēj pierādīt visu trīs elementu esamību.

DVI vērš uzmanību, ka jebkurai interesei vienlaikus ir jābūt arī leģitīmai. Proti, jebkura interese – būtiska vai nebūtiska – ja tā ir prettiesiska vai neētiska, tā nevar tikt atzīta par leģitīmu VDAR 6.panta 1.punkta "f" apakšpunkta izpratnē. Tādējādi, ja tiek konstatēts, ka pārzinis apstrādā personas datus savu interešu vārdā, taču ar šādu apstrādi pārkāpj tiesību normās noteiktos personas datu apstrādes aizliegumus, tad šāda personas datu apstrāde nevar tikt atzīta par leģitīmu un atbilstošu VDAR.

29.panta Datu aizsardzības darba grupas² Atzinumā 06/2014 *par personas datu apstrādātāja likumīgo interešu jēdzienu saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK 7.pantu* ir doti mehānismi un ieteikumi, kā veikt interešu līdzsvarošanas pārbaudi, un apstākļi, kuri būtu ņemami vērā, veicot to. Tādējādi līdzsvarošanas pārbaudes procesā ir jāizvērtē vairāki aspekti, tostarp pārziņa leģitīmās intereses būtiskums, datu subjektu intereses u.c. Savukārt, ja ir konstatējams, ka apstrāde varētu radīt kādu no VDAR 75.apsvērumā minētajiem riskiem, nepieciešams īpaši rūpīgi izvērtēt vai pārziņa leģitīmā interese ir pietiekoši būtiska. Tāpat svarīgi ir pēc iespējas ņemt vērā arī datu subjektu individuālo attieksmi u.c.

² Šī darba grupa tika izveidota saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK 29.pantu. Tā ir neatkarīga Eiropas padomdevēja struktūra jautājumos, kas saistīti ar datu aizsardzību un privātumu. Darba grupas uzdevumi ir aprakstīti Direktīvas 95/46/EK 30.pantā un Direktīvas 2002/58/EK 15.pantā.

DVI norāda, ka OCTA likuma mērķis ir aizsargāt ceļu satiksmes negadījumos cietušo trešo personu intereses un reglamentēt tiesiskās attiecības starp transportlīdzekļu īpašniekiem, tiesīgajiem lietotājiem un apdrošinātājiem sakarā ar transportlīdzekļu īpašnieku un tiesīgo lietotāju civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu. Saskaņā ar OCTA likuma 3.panta otro daļu OCTA polises ir obligātas visiem motorizētajiem transportlīdzekļiem, kas piedalās ceļu satiksmē. Tādējādi secināms, ka OCTA likuma prasības ir vērstas uz to, lai aizsargātu OCTA polises dalībniekus, nevis pasliktinātu viņu stāvokli.

VDAR 75.apsvērumā skaidrots, ka risku fizisku personu tiesībām un brīvībām – ar atšķirīgu iespējamību un nopietnību – var radīt personas datu apstrāde, kas var izraisīt fizisku, materiālu vai nemateriālu kaitējumu, jo īpaši, ja apstrāde var izraisīt diskrimināciju, identitātes zādzību vai viltošanu, finansiālu zaudējumu, kaitējumu reputācijai, ar dienesta noslēpumu aizsargātu personas datu konfidencialitātes zaudēšanu, neatļautu pseidonimizācijas atcelšanu vai jebkādu citu īpaši nelabvēlīgu ekonomisko vai sociālo situāciju; ja datu subjektiem var tikt atņemtas viņu tiesības un brīvības vai atņemta iespēja kontrolēt savus personas datus; ja tiek apstrādāti personas dati, kas atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, piederību arodbiedrībai, un ja tiek apstrādāti ģenētiskie dati, veselības dati vai dati par dzimumdzīvi, vai sodāmību un pārkāpumiem vai ar tiem saistītiem drošības pasākumiem; ja tiek izvērtēti personiskie aspekti, jo īpaši analizējot vai prognozējot aspektus attiecībā uz personas sniegumu darbā, ekonomisko situāciju, veselību, personīgām vēlmēm vai interesēm, uzticamību vai uzvedību, atrašanās vietu vai pārvietošanos, lai izveidotu vai izmantotu personiskos profilus; ja tiek apstrādāti neaizsargātu fizisku personu, īpaši bērnu, personas dati; vai ja apstrāde ietver lielu personas datu daudzumu un ietekmē lielu skaitu datu subjektu.

Ievērojot minēto un to, ka kredītreitinga dati var ietekmēt datu subjektam aprēķinātās apdrošināšanas prēmijas apmēru, kā arī to, ka OCTA polišu iegāde ir obligāta, šāda personas datu apstrāde apdraud OCTA likuma mērķa sasniegšanu un rada risku datu subjekta tiesībām, proti izraisa diskrimināciju (atšķirīgu attieksmi atkarībā no katra datu subjekta kredītreitinga datiem).

Turklāt kredītreitinga vērtēšana nav obligāta, tātad apdrošinātājs var izvēlēties arī citus riska vērtēšanas faktorus savu leģitīmo interešu īstenošanai. DVI norāda, ka lai gan normatīvais regulējums ļauj apdrošinātājiem pašiem izvēlēties riska vērtēšanas faktorus, tiem jebkurā gadījumā ir jābūt samērīgiem un atbilstošiem personas datu apstrādes prasībām. Ņemot vērā, ka par personas datu apstrādes atbilstību VDAR ir atbildīgs pārzinis, tieši pārzinim ir jāizvērtē, vai pastāv tiesisks un godprātīgs mērķis plānotajai personas datu apstrādei, vai šo mērķi ir iespējams sasniegt ar plānoto personas datu apstrādi un vai šo mērķi nav iespējams sasniegt, apstrādājot personas datus mazākā apjomā, citā veidā vai arī neapstrādājot tos vispār. VDAR 5.panta 1.punkta “c” apakšpunktā noteiktā datu minimizēšanas principa pamatā ir prasība, lai personas dati tiktu apstrādāti tikai atbilstoši paredzētajam mērķim un tam nepieciešamajā apjomā, t.i. iepriekš noteikto mērķi īstenojot ar minimāli nepieciešamo datu apjomu tā sasniegšanai.

Atbilstoši KIB tīmekļa vietnē norādītajai informācijai³ kredītreitings ir skaitlis, kas norāda uz privātpersonas kredībspēju. Jo augstāks skaitlis, jo augstāka privātpersonas kredībspēja. Kredībspējas aprēķins tiek veikts tuvākiem 12 mēnešiem, savukārt skaitlis tiek iegūts, veicot matemātiskus aprēķinus pēc privātpersonas kredītvēsturē pieejamās informācijas analīzes. Tādējādi secināms, ka kredītreitinga skaitli veido konkrētās personas veikto maksājumu disciplīna un kredītu vēsture, aizdevumu kopējā summa, ienākumi, to caurspīdīgums u.c., kas atzīstama par personas datus saturošu informāciju un ko parasti vērtē bankas un nebanku aizdevēji pirms aizdevumu/kredītu izsniegšanas u.c.

³ Privātpersonas kredītreitings : AS Kredītinformācijas Birojs (kib.lv)

Līdz ar to secināms, ka no personas datu aizsardzības viedokļa, kredītreitinga datu apstrāde ir atzīstama par prettiesisku un apdrošināšanas ņēmēja intereses, kurām nepieciešama personas datu aizsardzība, ir svarīgākas par apdrošināšanas sabiedrību leģitīmajām interesēm kredītreitinga datu apstrādē.

DVI norāda, ka kredītreitinga vērtēšana, iespējams, būtu atbalstāma gadījumā, ja maksājums par OCTA polisi tiktu veikts pa daļām, ar pēcapmaksu u.c., taču klients iegādājoties OCTA polisi, apmaksu veic uzreiz un pilnā apmērā. Tātad nepastāv risks, kas varētu būt saistīts ar klienta maksātspēju, savlaicīgu maksājumu izpildi, iepriekšējām parādsaistībām u.c.

Direktore

J.Macuka

[..]